СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XXXI. Число 95. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 24. квітня, 1923. VOL. XXXI. No. 95. Jersey City, N. J., Tuesday, April 24, 1923. THREE CENTS

СЕНАТОР ЛА ФОЛЕТ ЗБИРАЄТЬСЯ НА КАМПАНІЮ ПРОТИ ГАРДИНГА

ВАШІНГТОН, 22. квітня. — Сенатор Ла Фолет, провідник так званих поступових сенаторів серед републиканської партії, заявив, що в короткім часі, відпочавши належито, збирається на довшу подорож по західній части Злучених Держав, щоби виголосити ряд промов про політику уряду та краю.

Сенатор Ла Фолет не потребував заявляти, бо се загально відома справа, що предметом його промов буде передусім критика політики теперішнього уряду президента Гардинга. Видно се теж з того, що президент теж вибирається незадовго в подорож по середних та західних стейтах, щоби вияснити своє становище в справі участи Злучених Держав в світовім суді при Лізі Народів без рівночасного приступлення до самої Ліги.

Сенатор не подав ще своєї маршрути.

ЛОРД СЕСИЛ ГОВОРИВ З ГАРДИНГОМ ПРО ЛІГУ НАЦІЙ

ВАШІНГТОН, 21. квітня. — Лорд Роберт Сесил, котрий приїхав недавно до Злучених Держав на відчити про Лігу Народів, котрої головним приклонником він уважається, відбув довшу конференцію з президентом Гардингом. Предмет двогодинної розмови держиться в тайні, але всі припускають, що предметом розмов була Ліга Народів.

Дуже замітною подією для політичної ситуації є теж заява конгресмена Джилета, котрий був президентом палати послів два рази і буде ним вибраний відай і тепер, що він стоїть за президентовою пропозицією приступлення Злучених Держав до світового суду та буде її всіми силами попирати в слідуючім засіданню конгресу.

УРЯДОВІ КЛОПОТИ З ПРОГИБИЦІЄЮ

ВАШІНГТОН, 21. квітня. — Уряд оголошує листи, писані департаментом стейту до англійського уряду, в яких уряд Злучених Держав хотів наклонити Англію, щоби спільними силами робити ревізії на кораблях на повнім морю, шукаючи за горівкою. У відповідь на сю пропозицію, Англія заявила, що вона готова згодитися помагати Злученим Державам виконувати прогибіційне право всіми другими способами, але не може згодитися на таку пропозицію.

З кореспонденції виходить, що Америка віднеслася теж з такою пропозицією до Канади.

СТРАЙК БУДІВЛЯНИХ КАМЕНЯРІВ РОЗШИРЯЄТЬСЯ

НЮ ЙОРК, 21. квітня. — Нюйорські будівляні каменярі („стовн катерс") вийшли на страйк, бо вони зажадали для себе підвишки 2 дол. на день, яку дістали пару днів тому мулярі, а боси їм відмовили.

Зараз за каменярами вийшли на страйк робітники, обслугуючі журавлі до підношення тягарів; за ними збираються на страйк також другі галузи будівляного промислу. Понині на страйку находиться вже кілька тисяч робітників.

СЛІДСТВА ЗА ЗНУЩАННЄ НАД ВЯЗНИКАМИ

ТАЛАГАСІ, Флорида, 21. квітня. — Підчас слідства, яке спеціяльна комісія стейтової леґіслятури веде в справі катування вязників, кількох свідків зізнало дальші подробиці про смерть Мартина Тайберта, котрого засуджено на вязницю за те, що покрадки їхав на зелізниці, а котрого так побито в таборі рубачів, куди його віддано з вязниці, що він помер з побоїв. Вийшло на слідстві межи иншим, що хлопчина дістав перед смертю 119 канчуків з рук вязника Волтера Гигинботена, котрий тепер жде розправи за вбийство хлопця. Вийшло теж і те, що заряд табору рубачів не поховав трупа, як належиться, але кинув його в воду.

Неменче замітні були зізнання про ловлене „злочинців" та їх судженє. Після зізнань бувшого вязничного сторожа, шериф повіту виходив на дворець зелізниці, де поїзди ставали, щоби набирати води. Тут зелізнича служба скидала людий, які чіпалися поїздів, щоби їхати даром, а шериф їх всіх арештував та вів до суду. Суддя заклинав арештованих признаватися до вини, і їх зараз суджено та відставлювано до табору рубачів. Коли котрий арештант не схотів признати себе винуватим, суддя зараз збирав лаву присяжних суддів з людий, що пили в коршмах. Такі пяниці судили теж чужих людий, які задержалися в коршмі та й собі впилися.

РОБІТНИЧІ ЮНІЇ ДАЮТЬ „УЛЬТИМАТ" ҐУБЕРНАТОРОВИ СТЕЙТУ

НЮ ЙОРК, 21. квітня. — В понеділок вибирається до Олбані велика робітнича депутація, зложена з представників робітничих юній, щоби предложити ґуберняторови стейту Смитови іменем трох чвертий міліона зорганізованих в юнії робітників стейту домаганнє приспішити робітниче законодавство, яке вже від кількох тижнів жде порядку дня в стейтовій леґіслятурі. Робітничі юнії мають поликатися на піддержку, яку вони дали Смитови при виборах, та домагатися від нього сповнення виборчих обіцянок, даних робітникам.

СПОДІЮТЬСЯ СКОРОГО ВИЗНАННЯ МЕКСИКА

ВАШІНГТОН, 21. квітня. — З ріжних познак можна ждати скорого визнання американським урядом Мексика та теперішнього уряду Обрегона. Можна се вносити з напівофіціяльних заяв президента та з виміни нот, яка йде межи Вашінґтоном та Мексиком.

МАНДРІВКА МУРИНІВ НА ПІВНІЧ

ВАШІНГТОН, 22. квітня. — Департамент рільництва подає, що Мурини емігрують з полудневих стейтів такими масами, що південному рільництву грозить велика небезпека. Південні великі земельні посідачі мусять приміром зменшувати простір засівного поля.

ЄДНАЙТЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО У. Н. СОЮЗА

ДО КІНЦЯ ЧЕРВНЯ С. Р. ПРИЙМАЄ У. Н. СОЮЗ НОВИХ ЧЛЕНІВ, СТАРШИХ І МАЛОЛІТНІХ БЕЗ ВСТУПНОГО.

УРЯДНИКИ ВІДДІЛІВ І ЧЛЕНИ ТА ЧЛЕНКИНІ, ВИКОРИСТАЙТЕ СЮ НАГОДУ І ПРИЄДНАЙТЕ ЗА СЕЙ ЧАС ТИСЯЧІ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ПАМЯТАЙТЕ, ЩО ЗРІСТ ЧИСЕЛЬНОЇ СИЛИ І МАЙНА У. Н. СОЮЗА СЕ ДОРОБОК УСІХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА!

ВИСОКІ КАРИ НА ПІДПРИЄМЦІВ ОБМЕЖУЮЧИХ СВОБОДУ ТОРГОВЛІ

Федеральний суд в Ню Йорку наложив високі грошеві кари на 8 членів товариства фабрикантів гончарських виробів зате, що вони своєю організацією нищили свобідну конкуренцію в виробі та продажі гончарських виробів. Кромі сього, що засуджених 8 покарано грошевою карою, яка разом виносить 81,000 долярів, та їх підприємства на суму 86,000 долярів, ще засуджено декотрих на кількамісячну вязницю.

ПІДРІЗАВ СОБІ ГОРЛО В СНІ

До одного шпиталю в Джемейці, Ню Йорк, доставлено в вівторок Реймонда Пітерса, 35-літного ветерана великої війни, з горлом, страшно підрізаним бритвою. Хорий заявив, що йому снилося в ночі, що він воює проти Німців в арґонськім лісі у Франції. Підчас сього сну він і схопив бритву та підрізав собі горло місто якомусь вимріяному ворогови. Він зараз пробудився та, покликавши матір, просив її візвати шпитальний амбуляно. Шпитальні лікарі не роблять великої надії на його виздоровленє.

ШКОЛА ВИЛІЧИТЬ ВІД БОЛЬШЕВИЗМУ

Перед товариством „Жіноче Форум" в Ню Йорку виступав один бесідник з промовою, в якій обговорював способи боротьби большевицькою пропаґандою. Заявив він, що всякі судові процеси се злишна й невідходяна річ. Большевицьку аґітацію, що йде з Москви, поборе само шкільне образованне. Він пригадав зібраним, що Злучені Держави вже находилися раз в подібній ситуації, коли після французької революції, що була майже рівночасна з американською боротьбою за свободу, до Америки приїхала французька місія з Женетом на чолі в тій спеціяльній ціли, щоби навернути Американців до революційних реформ, які тоді переведено у Франції. Як тоді аґітацію поборола американська школа, так вона мусить се зробити й тепер.

ФРАНЦУЗЬКО-НІМЕЦЬКЕ ЗБЛИЖЕННЄ НЕДАЛЕКЕ?

На банкеті американської торговельної палати в Ню Йорку кількох бесідників висказало думку, що в короткім часі прийде до порозуміння межи Німеччиною та Францією.

БІЛОРУСИНИ В АМЕРИЦІ ЗАЧИНАЮТЬ ОРГАНІЗУВАТИСЬ

Донедавна Українці з Дніпрянщини і Білорусин в Америці не давали знаку громадського життя.

Богато є Придніпрян і Білорусинів у східних стейтах Злучених Держав. Є їх кількадесять тисяч в самому Ню Йорку, але вони губились по московських або москвофільських організаціях, а про рідні — українські і білоруські організації не було кому у них подбати.

Щойно тепер довідуємось, що **Білорусини в Злучених Державах беруться до організації.**

Організованнє зачали Білорусини в місцевости Ґренд Репидс, Миш., де основано **Білоруську Громаду.**

З уваги, що Білорусини в Америці не мають ще своєї ґазети, вони мусять спершу організуватись при помччі переписки.

Українці у всіх містах Злучених Держав, де є Білорусини, (з губерній: Минської, Гродненської, Виленської, Могильовської, Витербської) повинні помогти молодій білоруській організації зібраннєм для неї **адрес відомих їм Білорусинів у своїх місцевостях.**

Сі адреси слід висатли на адресу:

Bielaruskaia Hromada
585 Stocking Ave. N. W.
Grand Rapids, Mich.

ЗУСИЛЛЯ ЗАПОБІГТИ СТРАЙКОВИ ДОКОВИХ РОБІТНИКІВ

Хоча члени юнії машиністів працюючих в доках военних кораблів в Нюпорті, Ровд Айленд, голосували вже за страйком, мимо сього уряд юнії ще далі робить зусилля, щоби до страйку не допустити. Він старається навязати нанова переговори з зарядом доків. В надії, що переговори будуть навязані та покінчаться полагодженнєм непорозуміння, уряд юнії ще не видав приказу починати страйк.

ДЕПОРТУЮТЬ ЛАРКИНА ТИШКОМ

Іміґраційні власти, на котрих приказ арештовано недавно айриського аґітатора Ларкина в ціли депортації, рішили вивезти його з Америки тишком на котрім ось з кораблів, що буде виїздити сими днями. Потайність депортації має на ціли запобігти демонстрації прихильників аґітатора.

ЗА НАФТОВІ ОБМАНЬСТВА

Велика лава присяжних суддів в Форт Верт, Тексас, обжалувала 92 людий за вживанне почти в ціли обманювання людий при продажі їм нафтових теренів. Як казав прокуратор, обманці дістали коло 7 міліонів долярів.

ВИКОНАЛИ ПРИСУД СМЕРТИ

В стейтовій вязниці в Осинині („Синг-Синг"), Ню Йорк, виконано в четвер кару смерти на 22-літнім Вілємі Евансі, котрий дня 23. лютого минувшого року напав був з трома товаришами на аптеку Павла Гілмена в Бруклині, обрабував касу та вбив властителя.

Засудженець просив стейтового ґубернатора відложити виконанє його кари на якийсь час, поки його синок не буде мати року життя, але ґубернатор відкинув просьбу.

МІЛІОНЕРКА В ДОМІ УБОГИХ

В Німеччині біля Лайпціґа жила перед війною родина Фіхтнерів. Чоловік-зарібник помер і вдова жила тепер убогим життям. Вона вже й передше недужала, а тепер іще більше підупала на силах. Діти не хотіли її удержувати. Віддали її до захисту Борна. Кошти удержання старушки прийшлось платити громаді Требіц, в якій старушка мала приналежність. Пять літ платила громада це удержанне. Але й громада не була маюча, тому старалася примістити старушку деинде. Згодилася прийняти її краєве заведення для вбогих у Зораві. Настоятелька заведення казала старушці переодягнутися в одіня, яке всі носили в заведеню. Старушка довго опиралася цьому, як могла. Вкінці переодягнули її. Якже здивувалася черниця-настоятелька, коли тепер побачила, чому старушка не хотіла змінити одіжи. В своїй старій одіжі мала вона зашитись 23 штуки золотих 20-марківок і 300 марок передвоєнними паперовими грішми. Про це повідомлено громаду і вона має дістати від міліонерки-жебрачки свої гроші які видала на її вдержання.

ПРОСЯТЬ ФОРДА ВЕСТИ ЗЕЛІЗНИЦЮ

Транспортовий комітет в илинойськім сенаті запросив відомого фабриканта автомобілів Генрика Форда оглянути зелізницю Шікаго, Піорія енд Ст. Луис та взяти її під свій заряд. Зелізницю мали закинути.

СУДОВІ ЖНИВА

Один суддя в Федеральнім суді в Сиракюзах, Ню Йорк, зібрав одного дня з кар, наложених на „бутлеґерів", гарну суму 60,000 долярів. В сумі не пораховано 50,000 долярів, які дають за автомобілі, моторові вози та моторові лодки, яких вживано при перевоженню горівки, а котрі прогибіційні аґенти за те сконфіскували.

ЗАПОВІДАЮТЬ, ЩО В РОСІЇ І НА УКРАЇНІ ВИБУХНУТЬ НЕБАРОМ НОВІ ВЕЛИКІ ЗАВОРУШЕННЯ

ДАНЦІҐ, вільне німецьке місто, 22. квітня. — Еміґранти, котрі прибувають сюди щодня з Росії й України, оповідають, що в Москві, Киеві і Харкові зростає щораз то сильніший рух проти Жидів і чужинців.

Вони заявляють, що треба сподіватись небаром в сих містах Росії й України вибуху великих заворушень.

АМЕРИКАНСЬКИЙ СЕНАТОР В МОСКВІ

МОСКВА, 22. квітня. — Сюди приїхав нині з жінкою американський сенатор з Монтени, Бортон К. Вілер.

Він тут остане десять днів.

Його привитано „урядово" на зелізничому двірці і призначено йому мешканнє в спеціяльному готелі для заграничних гостий.

Сенатор Вілер се перший з членів американського Конґресу, котрі вибираються звидіти Росію сього року.

ТВОРЕННЄ КОАЛІЦІЙНОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА В ЮГОСЛАВІЇ

БІЛГОРОД, столиця Сербії (Югославії), 22. квітня. — Сербський король поручив уступившому старому премієрови Пашічеви утворити новий міністерський кабінет на основі порозуміння з усіми політичними партіями в парляменті (скупщині) Югославії.

РАДА ЛІГИ НАРОДІВ ПОТВЕРДИЛА ПОЗИЧКУ ДЛЯ АВСТРІЇ

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 22. квітня. — Рада Ліги Народів потвердила нині позичку для Австрії в сумі 120 міліонів долярів.

Рада дала свою згоду на позичку по довгих допитах про економічні відносини в Австрії.

НЕДУГА ЛЕНІНА

МОСКВА, 22. квітня. — Стан хорого премієра Леніна знову погіршився. Нині горячка змоглася, але він трошки відзискав влади в спараліжованій правій руці і нозі.

ПУАНКАРЕ НАРІКАЄ НА НІМЕЧЧИНУ

ПАРИЖ, 22. квітня. — Французький премієре Пуанкаре промовляв нині при відслоненню памятника поляглим жовнірам у Вуа. Його промова була бизнесова. Він сказав, що німецький міністер закордонних справ барон Розенберґ говорив про 30 біліонів золотих марок „відшкодовання" для Франції, але на ділі німецьке правительство ніколи такого предложення не робило французькому правительству.

Він пригадав, що Франція в 1871 році без спротиву, заплатила Німеччині 5 біліонів франків военного відшкодовання, а Німеччина тепер отягається з відшкодованнєм для Франції.

ТУРКИ ХОТЯТЬ З АМЕРИКАНЦЯМИ ВИСТУПИТИ ПРОТИ АЛІЯНТІВ

ЛОЗАННА, Швайцарія, 23. квітня. — Друга близкосхідна конференція отворяється нині тут з виглядом боротьби ізза турецьких концесій для заграниці в Малій Азії.

Французи побиваються собі за концесії, Британці собі, а Американці імовірно дістануть.

Турки вже зробили умову з американським капіталістом, бувшим адміралом Честером, у справі будови зелізниць в Малій Азії за пів біліона долярів; признали йом уконцесії при добуванню нафти; умовились, що має вибудувати турецьку столицю в Малій Азії і доставляти рільничі машини.

Турки кажуть, що вони не дбають про аліянтів, бо їм вистарчить їх війско і американський капітал.

Аліянти хотять зачати спір ізза тої умови і длятого Турки взивають Американців, щоби стали їм до помочі.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ ПРОЦЕС ПРОТИ ПАТРІЯРХА ТИХОНА

МОСКВА, 22. квітня. — Завтра зачинається тут процес проти патріярха московської православної церкви митрополита Тихона.

Процес вести-ме „революційний" трибунал. Обжалуваний має відповідати за спротив „урядови", коли сей ограблював церкви.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ КОМІСАРИ ПОДИКТУВАЛИ СВОМУ ЗЇЗДОВИ РЕЗОЛЮЦІЮ КОМІСАРСЬКУ І ЗЇЗД ПОСЛУШНО ЇЇ ПРИНЯВ

МОСКВА, 20. квітня. — Всеросійський зїзд Р. К. П. (російської комуністичної партії) приняв нині резолюцію, що годиться з політикою центрального комітету партії, яку зясував голова того комітету Г. С. Зіновієв.

В резолюції сказано, що зїзд підтверджує і надалі так звану „диктатуру пролетаріяту" (значить — комісарів), виключний монополь на заграничну торговлю для совєтського „уряду" (значить — комісарів), віддачу партії (значить — комісарам) економічну „відбудову" краю, і вивіз збіжа заграницю (для бизнесу комісарів).

Вкінці резолюція осуджує всякий вилім в большевицькій заграничній політиці.

Тутешня большевицька ґазета „Правда" пише, що ухваленне сеї резолюції свідчить, що большевики і далі гадають іти слідами Леніна.

НОВА КОНСТИТУЦІЯ НЕЗАВИСИМОГО ЕГИПТУ

КАЇРО, Египет, Африка, 20. квітня. — Король Египту, Фуад, підписав учера нову конституцію, яка проголошує Египет суверенною, вільною і независимою державою.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЧИ ПІДЕ ХТО НА ВУДКУ?

Як осел в казці, так комуністична партія в Америці перескочила міст! Ще в грудні 1920. року вона остерігала американських робітників перед участю в виборах; мовляв, голосованнє призвичаює робітників думати, що парляментарною дорогою можна щонебудь осягнути. В девять місяців опісля десь з підземелля видано відозву до американського робітництва, в котрій навчано робітників, що орґанізувати явну робітничу партію можуть лишень зрадники або дураки, що зовсім не розуміють ролі політичної партії. Тимчасом недавно комуністичні чародії видали знов відозву, що місто розвязаної комуністичної партії має існувати явна „робітнича партія".

Ось так з тайної, підземельної партії виростае явна „робітнича партія", яка хвалиться, що вона одинока на всю Америку розуміє, чого потреба робітникам ,та як їх повести до царства божого на землі. Що ті самі пророки божого царства на землі через три довгі роки мандрували по підземеллях, відбували комуністичні конференції на відлюдних піскових горбах, збиралися на тайні революційні наради, про які робітництво не знало нічого, але про котрі шпиги федерального уряду знали все до найменчої подробиці, — що, словом, сі пророки одиноко спасенної дороги прогайнували три роки дорогого часу на мандрування манівцями та пятнованнє зрадниками робітництва тих, що йшли тою дорогою, на котру й пророки тепер завертають, се все пророки не вважають за ніякий доказ їх нездібности до проводу. Відомо, як обереться себе самого за пророка, чи може його хто з пророка скинути?

Пощо тепер американським комуністам орґанізуватися так крикливо в явну партію, теж не трудно вгадати. Не для чого инчого, як лишень на те, щоби на сю явну акцію зловити необачних робітників. Як добре порівнує один соціялістичний дневник, відозва „робітничої партії" се нове сільце на ловленнє птиць, які вже пізналися на других підступах московських агентів.

Нове сільце принесе Москві тільки користи, що й старе. Американські робітники не дадуть задуритися на шумну назву „американської робітничої партії". Вони знають осла, хоча він в львиній шкірі ходить. По голосі вони пізнають, що вона не американська, а московська, і не робітнича, а комісарська. Зловити вона може на своє сильце хиба пару аґентів, лакомих на охлапи, та пару дураків, що вважає себе за здібних лишень бути комісарами.

ЧЕСЬКА ПРЕСА ПРО АЛІЯНТСЬКЕ ВИРІШЕННЄ СПРАВИ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

Чеська преса голосно заговорила з приводу „признання" Східної Галичини Польщі.

Клерикальна ґазета „Чех" у статті п. з. „День жалоби" пише: „Поляки обіцяли Українцям самоурядованнє. Се самоурядованнє повинно було бути заґарантоване договором. Але до сього не прийшло, а се зрозуміле, бо ПОЛЯКИ прирікають лише, але ніколи НЕ ДОДЕРЖУЮТЬ УМОВИ. Тому Українці їм не вірять. ПОЛЯКИ Є ВІРОЛОМНИМ НАРОДОМ І ДОВІРЯТИ ЇМ НІКОЛИ НЕ МОЖНА. Тому між обома народами приходить безнастанно до боротьби, а всякий український опір Поляки топлять у крови".

Ґазета „Чех" обурюється, що у Східній Галичині не переведено плебісциту. Поведеннє Конференції Амбасадорів „Чех" називає ЗЛОЧИННОЮ НАЇВНОСТЮ Д ЛЕГКОДУШНОСТЮ. Наївностю, бо не можна вірити, аби Поляки з власної волі дали автономію Українцям. Конференція Амбасадорів повинна була застерегти собі право надзвору і контролі, чи Поляки фактично переведуть автономію. Часопись „Чех" надіється, що Українці напевно не будуть безчинні, і що зроблять усе, щоби запевнити собі права, належні незалежному народови.

Слід пригадати, що „Чех" є урядовим орґаном чеських клерикалів, який у минулому році шукав зближення до польських націоналістів.

Ґазета „Ческе Слово" поміщує статтю п. з. „За волю Східної Галичини", у якій описує недільні маніфестації Українців проти рішення Конференції Амбасадорів.

„Ческе Слово" се орґан чеського міністра закордонних справ д-ра Бенеша.

Часопись „Народні Лісти" поміщує статтю п. з. „Питанне Східної Галичини", у якій стверджує, що „якщо Поляки не змінять свого поведення, то стільки нагрішать проти славянської ідеї, що ціле покоління не зможе того гріха вимазати".

„Народні Лісти" належить до приязних для Польщі дневників.

КРІВАВИЙ ЮВИЛЕЙ.

ПЯТЬ РОКІВ ДІЯЛЬНОСТИ МОСКОВСЬКОЇ „ЧЕКИ" НА УКРАЇНІ.

(„Рай, тай годі"! — Ювилейне похміля і большевицька правдомовність. — Як відбувалося „визволення" України большевиками? — Шість тисяч українських повстанських організацій! — „Україна одно велике гнїздо бандитизму". — „Дезінфекція" українських сіл і міст. — „Телефоном з Москви". — Організація „Чеки" на Україні. — „Найтяжша і найбільш геройська частина большевицької революції". — Український повстанський рух від 1919 до 1923 р. — Центральний Повстанський Комітет. — Козацька Рада. — Холодний Яр, фортеца українських повстанців. — Втихомирення України. — Крівавий ювилей в Харкові. — 10 золотих і 60 срібних годинників — ціна крови українських повстанців. — „Не скує душі живої"!)

(Докінченне).

В **1919.** році після приходу большевиків на Україну повстанський рух вибухає наперед найсильніще **довкола Київа.** Дня 16. квітня того року повстанці заняли навіть передмістя Київа **Подол,** вбили начальника большевицького корпусу Николаенка і забрали в полон відділ червоноармейців. В Мишолівці, Святошині і ин. місцевостях під Київом були повстанські центри. В Куринівці під Київом було відкрите чрезвичайкою повстання під проводом **лікаря Котленка,** а в самому Київі змова в авіо-парку і велика повстанська орґанізація під проводом **студента Стодолі.** Ся остання орґанізація була виготовлена в літі 1919. року, перед приходом до Київа наддніпрянської і галицької армії, подрібний плян арешту членів совітського уряду, перешкодження евакуації Київа большевиками та проголошення влади У. Н. Р. До орґанізації належав один з командантів червоної армії, який мав в рішучій хвилі передати до розпорядимости повстанців частину свого війска. Проводили орґанізацією крім студента Стодолі селяни **Квасець** з села Вопреки і **Корж.** Орґанізація стояла в тіснім звязку з повстанським отаманом **Зеленим,** який мав виступити в околиці Київа, і з отаманом **Анґелом,** який мав приказ заняти місцевости Бахмач, Крути, Гребінку і при допомозі другої повстанської ґрупи — Чернигів, і з отаманом **Соколовським.** Ціла ся орґанізація в Київі попала через зраду перед самим приходом українських війск до Київа в руки Чека.

Через цілий **1920.** рік повстання не припиняються ані на хвилю. Окрема ґрупа ЧЧека під проводом Мартинова, прислана з Москви, ліквідує повстання на **Харківщині.** Там виступають повстанські ґрупи Боднаренка, Заболотного, Шурка, Ростовського, Пятисоцького, Криницького. На Катеринославщині завдавав большевикам багато труду **Махно,** в якого було під той час 6000 кінноти, 12 гармат і 100 скорострілів. Окремі повстанські орґанізації були в Київі, Харкові, Миколаєві і Одесі.

В **1921.** році орґанізація повстань починає прибирати нові, сильніщі форми. Повстанські ґрупи, які дотепер виступали кожда окремо на власну руку, починають обєднуватися під спільним проводом одного **Центрального Повстанського Комітету.** Під літо 1921 року ціла Україна була засіяна густою сіттю місцевих повстанських комітетів, керованих одною централею і звязаних з оперуючими збройними відділами. Як широкі кола українського народу були обхоплені в той час повстанським рухом та які були завдання сього руху, про те говорить сам „Комуніст" ось що:

„Центральний Повстанський Комітет мав тісний звязок **з закордоном** і підготовляв по директивам Петлюри збройний захват влади на Україні. З Центральним Повстанським Комітетом були тісно звязані: військова тайна орґанізація в школі **червоних старшин** у Київі, тайна орґанізація **Січ. Стрільців,** центральна **залізнича орґанізація,** що ґрупувалася по лінії Київ-Жмиринка, і **раойнні повстанські орґанізації.** По тих районних орґанізація назрівали одночасно великі заговори, тісно звязані з Центральним Комітетом. Між ними були: Вознесенська тайна орґанізація, ольгопільська, проскурівська, могилівська, Ямпільська, камянецька, обласний повстанський комітет Херсонщини, Полтавщини і Таврії, підпольна орґанізація в пирятинськім повіті, петлюрівська орґанізація в Вовчанську і друга в Мелітополі."

Ось як виглядали на ділі по свідоцтву самих большевиків ті невеличкі „розбишацькі банди" на Україні, про які звичайно говорили большевики: Се були орґанізації, що сіттю обхоплювали майже цілу територію України, від Волині і Поділля на заході до Полтавщини і Харківщини на сході, від Київа на півночі до Мелітополя на полудні! І большевицький „Комуніст" додає з вдоволенням: „Отсей Всеукраїнський Центр. Повст. Комітет з 1921. року відкрила і знищила наша київська ґубернська Чека, а його галузі на провінції були розкриті і винищені ґубернськими Чека: одеською, подільською, катеринославською, волинською, полтавською і запоріжською."

Ледви кілька місяців проходить від часу ліквідації Центрального Повстанського Комітету і його орґанізацій з 1921. року, як на його місце виростає нова широка і розгалужена повстанська орґанізація під проводом центрального політичного орґану **„Козацька Рада".** Про обєм і силу сеї нової орґанізації при кінці **1921** і з початком **1922.** року говорить сам „Комуніст" так: „Козацька Рада розкинула широку сіть своїх аґентур, зносилась безперервно з Петлюрою і **Тютюником** і виконувала їх доручення. З одного боку через своїх аґентів вона вдиралася в совітські установи, а з другого боку захоплювала під свою владу близькі повстанські банди. Вона була тісно звязана з так званим 8. повстанським районом який був зорґанізований в середині 1921. року Тютюником і обхоплював повіти Таращанський, Черкаський, Богуславський і Звенигородський."

В **березні 1922.** року Київська ґубернська Чека попала на слід орґанізації „Козацької Ради" і кріваво здавила вибухаюче повстання. Але вже в **жовтні** того самого року починається знов новий повстанський рух. На **Волині,** на **Поділлю** і коло **Одеси** повстає ряд тайних повстанських комітетів, які стоять в звязку з українською еміґрацією і підготовляють оружний виступ. Ювилейний „Комуніст" зазначує знов з вдоволенням, що і ся повстанська орґанізація попала в руки Чека. Її ліквідація продовжувалася **аж до початку сього 1923 року.** Ще при кінці 1922. року були ліквідовані повст. ґрупи по 800 людей нараз!

Одним з останніх успіхів діяльности московської Чека на Україні була ліквідація повстанських орґанізацій в **Холоднім Ярі.** Опис сеї ліквідації поданий теж в „Комуністі", незвичайно багато говорить. Він показує, як завзято боронилися повстанські ґрупи і як тяжко було большевикам з ними боротися. Се не були „банди", що зібралися на хвилю, щоб „погуляти" розбоєм і грабунком, але орґанізації, які вперто до останньої кроплі крови цілими роками продовжували партизанську війну проти окупантів. „Холодний Яр", — читаємо в „Комуністі", — „неприступний дрімучий ліс недалеко від стації **Знаменка** на протязі цілої горожанської війни на Україні був улюбленим місцем не тільки малих контррелюційних банд, але й великих повстанських відділів. Найбільш запекла боротьба з бандитизмом **не доводила** в сім районі **до ніякого успіху.** Холодноярський повстанський Комітет був майже недоступно забезпечений природними укріпленнями і укриті в нім банди **через три роки** торгали Україну (?)." Але й ся фортеца українських повстанців мусіла остаточно здатися подавляючій московській перевазі. По трьох роках боротьби повстанські відділи в Холоднім Ярі були розбиті, а їх провідники — **Загородний, Залізняк і Чорний Ворон** — попали в руки Чека.

Ювилейне видання „Комуніста" впевнює, що по пятьох роках „праці" Чека Україна **остаточно втихомирена.** Скільки тисячів замучених і катованих найкращих синів українського народу впало підчас сеї „праці", скільки сліз і крови було пролито, скільки цвітучих українських сіл пішло з димом або було зрівнано московськими ґранатами — про те мовчить поки що большевицька статистика. „В 1923. році", — пише чекіст В. Балицький, — „Петлюрівщина (значить: повстанський рух) була здавлена остаточно." На свято крівавого ювилею приїхали з Москви до Харкова **делеґати-чекісти;** Уншліхт, Петерс, Блаґонравов, Ягода і поміж найбільш заслужених в боротьбі з повстаннями були роздані **спеціяльні нагороди: 10 золотих і 60 срібних годинників.** День 11. лютого с. р. став днем тріюмфу московських окупантів над поневоленим українським народом.

Чи не занадто передчасний цей тріюмф? Се питання насувується мимоволі кождому, хто уважно прочитає те, що самі большевики вважали відповідним відслонити з історії свого панування на Україні. Бо можна брутальним насильством здавити ще других шість тисяч повстанських зривів українського народу, але ніхто не в силі „скувати душі живої" народа, що раз пробудився зі сну і забажав стати паном у власній хаті.

Історія пятилітної боротьби українських повстанців проти московського наїзду дає найкращу запоруку визволення України. **Народ, що видав таких борців, не може умерти!...**

В. Кричівський.

П. Я. СТЕБНИЦЬКИЙ.

З Київа надійшла сумна звістка, що там дня 14. березня с. р. помер видатний український письменник і громадський діяч Петро Януарович Стебницький.

Покійний належав до старшого покоління українських діячів, що виховалось на ідеалах Шевченка, а не Маркса та Леніна. Живучи в Петербурзі, де він займав досить високе службове становище, він ще до першої революції віддав усі свої сили українській справі, працюючи в Т-ві для видання дешевих і корисних книжок для українського народу, в „Українській Громаді", серед українського студентства то що. Підчас першої та другої Державних Дум він відограв чималу ролю в справі обєднання українських послів на ґрунті оборони спеціяльних справ України.

У письменстві Стебницький не виступав під власним імям, а підписувався „Павло Смуток". Під цим прибраним імям він надрукував низку продуманих і глибоко відчутих статей у „Раді", „Літер. Наук. Вістнику" та по окремих альманахах. Статті ці потім вийшли окремим збірником під назвою „Між двох революцій".

Революція 1917 р. покликала Стебницького на Україну. Як людина дуже тихої вдачі, та ще й не бувши членом соціялістичних партій, він не займав на Україні високих урядових становищ, а просто **працював** над зміцненнєм української державности та культури. Коли на порозі 1918—1919 р.р. почалась масова втеча української інтелігенції з України, П. Я. не піддався загальній паніці, а разом з небагатьома иншими залишився на рідній землі, хоч йому там загрожувала видима смерть. Зробив він це **свідомо,** щоб ділити зі своїм народом часи лихоліття, як він ділив з ним і кращі часи.

Про останні часи земного життя цього зразкового громадянина ми знаходимо тякі рядки в однім приватнім листі з України:

„Помирав він довго, помирав тяжко. З місяць було то вже не життя, а конаннє, безнадійна агонія, — для нас, що були круг його, тим тяжча, що не було способу зарадити його мукам.. Ще торік улітку ходив, мов з хреста знятий. Санаторія була його поправила, але не надовго. Проте перемагався, працював, навіть взяв був дуже клопітну й важку роботу — старшого бібліотекара в Національній Бібліотеці, де мав організувати український відділ. Та вже робити було не сила, бо й ходити йому було тяжко. Десь наприкінці січня ліг він у шпиталь. Коли виявилось, що порятунку нема, ми перевезли його назад додому, щоб хоч помер він не в шпитальних обставинах... Якось аж спорожніло кругом, як його не стало"...

Похорон відбувся дня 16. березня. Служба була в Софійськім соборі, служив український митрополит о. Василь Липківський, а промову говорив С. О. Єфремов. Поховано Стебницького на Щекавицькім кладовищі.

Вічна і вдячна йому память!

Р.

З ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Довкола мукачівського

Вся преса так чеська, словацька, як і руська — за виїмком звичайно органів „соединенных русских партій" та мадярської преси — представляє мукачівський конґрес, як фяско. Розбіжність думок ріжних груп і людей на конґресі, хаос в нарадах і в веденні конґресу — все це не може не викликати враження збіговиска, не поважного політичного конґресу.

Подам лиш два характеристичні голоси, а саме „Словенского Виходу" і праської „Трибуни", що мали своїх кореспондентів на конґресі. Обидва ці дневники судять безпристрастно, але їх голос це найкращий доказ значіння конґресу опозиції проти чеської влади на Підкарпатській Руси, а ще більше опозиції проти всего народнього, як дуже зближеного до українства, а радше сказати українського.

Кореспондент „Словенского Виходу" подаючи свої враження з конґресу пише:

„Питаю людий, по що прийшли й про що будуть говорити. — „Не знаємо, нас сюди прислали й дали нам зелізничі білети сюди й назад"... Прийшли — каже від себе кореспондент „Словенского Виходу" — бо їх то нічого не коштувало, платили инші; я певний, що їм було все одно хто і про що говорить. Міг говорити Волошин, Клочурак (секретар соц.-дем партії) і Тавсік (комуніст), їм було все одно — кождого будиби слухали й кожному притакували. ..Впадає в око відсутність духовенства. Ніхто з духовників не говорив. ...Не приїхав ніхто з Праги, а також не приїхали делеґати з Америки, через яких зїзд все одкладано. Замість них прийшов зимний туш — телеґрама з Америки: „Будьте льояльні як і ми до вільної і культурної чехословацької републики."

Те саме загалом констатує про зїзд кореспондент „Трибуни", в довгій дописі в числі з 27. березня.

Подаю лиш декілька виїмків:

„Настрій збору неодноцільний. Були хвилини забурення, коли здавалося, що збори будуть розвязані, коли протести нацьковування **проти-українському** викликали бурливий відгомін і відзивалися вигуки проти мадярофільській політиці провідників опозиційного бльоку. Можна було обсервувати декілька добре фунгуючих аранжерів оплесків, але маса була аж до краю байдужа...

Промови про язикові справи висмикуються аналізі. Була се на цілій лінії побіда Ґаґаткова — мабуть д-ра Ґаґатка так одшкодовано за опір, з яким стрінулася його промова (часть зїзду кричала підчас його промови „геть з чужинцями" і взагалі не давала йому говорити — ад) і за піт, що лився йому з лиця. Але втіхи з побіди мабуть також не мав: сам говорив з українська по московськи, а найбільші оборонці „литературной речі" говорили на найчистійшим місцевім діялекті. Др. Бескид із Пряшева говорив по словацьки, з руським нагролосом і складнею; одинокий др. Микола Бескид говорив ще найліпшою московською мовою. Але в язикових домаганнях хотів кожний чого иншого. Мочкош хотів, щоби говорити мовою, якою **говорили** предки учитель Юричко хотів знов мови, що нею **писали** предки, др. Ант. Бескид був проти всіх чужинців (що тоді здавалося Ґаґаткови?) а др. Камінський хотів мови домашньої з московською мовою в середних школах. Виводи учителя Поповича проти українства були низьким нацьковуванням . Словом: Вавилон, якого не було навіть в старім завіті...

На зїзді, котрий звучав по великоруссски, співано гимни „Подкарпатскії Русини", „Я Русин був, есьм і буду". „Гей Слoване!"...

Звертаю увагу, що чеський кореспондент (дозволю собі зрaдити тайну, що це оден із найвизначнійших чеських публіцистів, редактор одного з найповажнійших чеських денників), підчеркає, що при нацьковуванні провідників і аранжерів „конґресу" проти Українців підоймаються бурливі протести між присутними, зложеними з самих прихильників „соединенных русских партій", чотири рази на ріжних дверях переконтрольованих. Протестують проти нападів на Українців, а провідникам кидають в очи закид мадярофільства.

„Вперед", орган соц. дем. партії, подає, що на саму делеґацію з Гуцульщини видав Камінський 1200 кор. чеських, щоби лиш похвалитися, що має й Гуцулів (найсвідомійша частина населення!) за собою. Але ця делеґація прилучилася до инших Гуцулів, які приїхали саме на те, щоби запротестувати проти москвофільської і мадярофільської політики.

Ревізія в „Karpati Futar".

В наслідок ревеляцій ред. Ґренджі поліція зробила ревізію в мадярськім органі Камінського, що виходить в Мукачеві „Karpati Futar" („Карпацький Курієр") і — як подає „Русин" — знайшла компромітуючі документи. Як подають вістки, знайдено шифрований лист б. мадярського губернатора т. зв. „Руської Країни" Штефана, що тепер живе в Кракові, і квіти на 120,000 кор. чсл., одержаних із якогось темного жерела.

Культурное общество ім. Духновича.

Дня 22. березня по конґресі зобралося коло 40 інтеліґентів і 10 селян, щоби заложити товариство, яке має вести опозицію проти народницького напряму. На зборах пропонував Камінський не закладати нового товариства, але відновити заложене тому рік під назвою „Заря", що ще не проявило діяльности. Гомічков, тутешній найбільший москвофільський фанатик і православний папа, пропонував відновити общество св. Василія Великого, яке тут колись вело всю культурну роботу. Вкінці погодилися всі на назву „Русское культурно-просвітительное общество імени А. Духновича". Головою вибрано старого архідіякона Евменія Сабова, котрий стоїть на тому, що по російськи не знає, а по українськи не розуміє, й весь час живе в далекій провінції (в Севлюші). Секретарем вибрано шкільного інспектора Ґусьная, ряного москвофіла.

Звичайно наперед можна сказати, що общество нічого не викаже, бо люде ті самі, що могли зачати працю ще 3 роки тому взад. Противно обставини в міру зросту національної свідомости з кождим роком для цього назадницького общества непригожійші.

Сумнійше в цій історії от що: до виділу нового общества побіч відомих фанатиків москвофільства, а одночасно й православя ввійшло богато духовників, між ними навіть канонікі з капітули в Ужгороді й ректор духовної семинарії. Для звичайного людського розуму є ця кооперація гр.-кат. духовенства з православними провідниками тоді, як це православні знов на днях забрали кілька церков і перетягнули кілька громад на православє та тим самим відобрали хліб кільком духовникам — прямо непонятна.

Усталення назв місцевостий.

Згідно з постановою міністерства внутрішних справ покликала цивільна управа 11-членну камісію для усталення точних назв місцевостий Підкарпатської Руси.

Анкета в справі мови.

Дня 30. березня відбулася анкета в справі мови в шкільнім рефераті в Ужгороді. Москвофіли не явилися. Представники народників приняли деякі зміни в правописі блище фонетики.

ЗАМІТКА ДЛЯ УРЯДНИКІВ МІСЦЕВИХ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

Просимо подавати **оповістки** про мітинґи відділів **дуже коротко.**

Все те, що урядники хотять сказати про свій відділ, про працю членів, про єднаннє нових членів, про весь У. Н. Союз, **просимо присилати до поміщення у „Свободі" яко дописі з поодиноких місцевостий.**

Се буде ліпше і для газети і для місцевих відділів.

В газеті наручнійше давати лише короткі оповістки про час і місце збору даного відділу в рубриці оповісток про мітинги; а знову ліпше буде і для газети і для місцевих відділів, як про рух і житте відділів будуть часті **дописі** в газеті. Власне дописі є відбиткою життя по місцевостях і наші відділи повинні на се перші звернути увагу і використати свій пресовий орган для обзнакомлення ширшої публики з працею поодиноких відділів в поодиноких місцевостях, а тимсамим — і для пропаганди за У. Н. Союзом.

ДІТОЧІ СУДИ

До 1899-го року провини і проступки дітий суджено так само, як і злочин дорослих. Засуди западали на довгі реченці, відбирали горожанські права та полишали на засудженім пятно злочинця, дуже часто ціле життє. Щойно у згаданім році жінки у стейті Іллінойс, розуміючи погубнй вплив такого поступовання на малолітних проступників і на їх дальше життя і розвиток, подбали о те, що стейтовий сойм приняв і ухвалив закон про „суди для малолітних" і що такі суди заведено зразу у Шікаґо, опісля в Денвер, а далі у цілім стейті. Протягом послідних 20-ти літ у 46 стейтах запроваджено окрем судівництво для дітий.

Завданням діточих судів є розбирати такі справи і видавати правосльні засуиди у всіх таких случаях, де преступником являється малолітна дитина. Вони ріжняться від судів для старших тим, що їх завданням не є покарати молодого преступника, а постаратись о те, щоб він поправився і виріс на пожиточного члена суспільности. І хоч часто приходиться вживати і більше строгих мір, то діється іменно зі згаданою метою. Відповідні кари, строга догана, обмеження свободи є тут засобами потрібної при вихованню дітий дисципліни, а не „караючою рукою справедливости."

Розправи у діточих судах не є явні. В них беруть участь лише судді, батьки дитини, особи безпосередно заінтересовані або покривджені та потрібні свідки. Дітий до переслухання не держать у тюрмі, а або полишають на опіці батьків, а коли це з деяких зглядів неможливе, держать у окремих інтернатах.

Дуже важною собою у діточих судах є такі звані „поправчі урядники" (прейшен офісерс) Їх обовязком є розсліджувати діточі проступки, бути у звязку з батьками, школами і дітьми, та збирати матеріял, потрібний діточому судови для розправ. Вони рівнож мають зносини з ріжними опікунчими і добродіюними товариствами і за їх помочию стараються впливати на поправу діточих проступників. Від оречення і розслідів тих урядників залежить рівнож, чи провинившася дитина може на час поправи остатись під опікою батьків, чи треба її на цей час віддати до поправчого заведення. Кромі того ці урядники повідомляють відповідні виховаючі і опікунчі товариства про таких провинившихся дітий і дбають, щоб ці товариства ними заопікувались.

З практики тих урядникі і з досвіду діточих суддів показалося, що часто причиною злочинности у дітий є якась недуга, чи часами з немовлячих ще часів набута привичка або занедбання. Та розсліджування таких случаїв лежить уже поза межами можливости і знання і діточих суддів і поправчих урядників. Для таких випадків при більших судах встановлено окремих лікарів і психольоґів, та віддано до їх розпорядимости окремі шпиталі, де вони точно розглядають причини діточих злочинів.

Звичайно діточі суди позваляють дітям оставати дома під опікою батьків. Вони лиш зобовязують тих послідних до того, що вони слухатимуть вказівок суду та піддаватимуться наглядови поправчих урядників і будуть разом з ними працювати над поправою своєї дитини. Головними середниками, яких вживає у своїх присудах суд є те, що дитина мусить ще деякий час зголоситись у судді і здати звіт зі свого поведення у послідним часі, що поправчі урядники навідуються до дому і питають батьків про заховання дитини та дають їм вказівки, як на дитину впливати, а накінець стараються усунути з діточого окруження ті покуси, які її зводять на злу дорогу та спрямувати діточу енергію на пожиточні цілі. Лише у случаях, де батьківська опіка булаб невистарчаючою, де її нема, або там, де батьки самі своїм поведенням мають лихий вплив на дитину, віддається дітий на поправу до відповідних заведень.

У деяких стейтах діточі суди мають ще й иньші обовязки. Вони розсліджують і судять справи занедбування дітий батьками, тих людий, які своїм поведенням побільшують, чи викликують проступність між недорослими і т. п.

Встановлення окремого Діточого Відділу при Федеральнім Департаменті Праці та його статистична і анкетна робота причинились чимало до того, що діточі суди розвиваються як слід. А що вони є пожиточні то легко зрозуміти з того, що велика більшість дорослих злочинців проявляли проступні склонности вже з малку і що відповідна опіка, виховання і поучення могло було зробити з них порядних, чесних людий. Тимчасом перший може ще й несвідомий злочин та накладена за него кара, напятнували їх так, що вони вже не мали ні сили, а часто і спромоги вернути до чесного життя.

АРҐЕНТИСЬКА ЧАСОПИСЬ ПРО ШЕВЧЕНКА

Найповажнійша часопись арґентинска „Ла Пренса", котра виходить щоденно в столиці Арґентини, Буенос Айрес, помістила в недільному виданню з 25 лютого с. р. широку статтю про нашого поета Тараса Шевченка. В статті споминає автор про важнійші хвилі з життя ґенія України: про його вірші, про боротьбу за волю, про засланнє царатом над Каспійське озеро і т. и.

В середині статті видніє портрет Т. Шевченка і при закінченню подано вірш у французкому перекладі La contrie calme, mon pays cheri Mon Ukraine.

БОЛЬШЕВИКИ ЛАСІ НА ЧУЖЕ ДОБРО

Ґазета Фрі Прес (виходить у Виннипеґу, в Канаді) повідомляє у виданню з 9. с. м. з Форт Вилієм, Онт.:

Тут провадиться перед найвисшим судом розправа проти ґрупи Ленінових людий, що стоять під впливом советських орґанізацій в Москві, і захопили у свої руки українське товариство Просвіта і безправно записали добро вартости $7.000.00 на фонд так званого „Робітничого Дому" у Виннипеґу.

Бажаннєм і метою оснувателів товариства було підготовляти членів на добрих канадійських угорожан, а рівночасно плекати традиції старого краю. Та почавши від 1919 р. зачали втискатись до товариства нові члени радикальних поглядів, і коли число їх зросло до 20, стали вони викидати старих членів-оснувателів при помочі них мітинґів.

Позовниками є: В. Брилинський, М. Венґер і Л. Маковський. Правними оборонцями їх адвокати В. А. Долел, і Є. И. Морей з Винипеґу.

Позовники просять найвисший суд скасувати неправильну передачу товариського майна „Робітничому Домови" у Виннипеґу, і домагаються віддачі того майна під управу оснувателів товариства й справжніх власників загарбаного добра, аби товариство працювало дальше в користь своїх членів після наміченої програми первісного статута, а не служило большевицьким ідеалам, заступленим у Канаді стоваришеннєм „Робітничий Дім" у Виннипеґу.

ФОНД СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ.

(Через „Свободу").

А Біндер з Charleston, S. C. прислав $2.00

Попередно оголошено $71.00

ЗІБРАНО ДОСІ $73.00

„ГОЛФ СТРІМ"

(З Бюлетена Ґеоґрафічного Товариства).

Теплота морської води не є всюди однакова. Сонце огріваючи більше середну частину землі, себто краї положені по обох боках рівника, огріває рівнож сильнійше і моря положені в тих околицях. Та теплійші моря не є відгороджені від холоднійших і води їх переміщуються між собою, стараючись вирівнати ріжниці в теплоті. Через те тепла вода з прирівникових околиць пливе у холоднійші підбіґунові моря, а холодна вода ледових океанів іде у горячі околиці. Через те, що холодна вода є густійша від теплої, то її струї ідуть переважно у глибині. Теплі струї пливуть усе на поверхні океанів, так, що ми не лише можемо їх завважати, але також збірити і обчислити їх величину, скорість і напрямок.

Одною з таких теплих морських струй, до того дуже цікавою і важною в історії людства є так звана голфова струя. Вона починається у мексиканському заливі (Голф оф Мексико — звідси і її назва Голф стрім) і перерізує Атлянтийський океан від острова Кюби попри Багамські і Бермудські острови аж до берегів Еспанії, а далі Анґлії і Норвеґії, де входить вже в північний ледовий океан і губиться в нім десь біля Шпіцбержських островів.

Голфт Стрім повстає в той спосіб, що теплі води атлянтійського океану вливаються попри „Острови за вітром" у Караїбське море і Мексиканський залив а опісля біля Флориди виходять назад у океан і злучившись з теплою струєю, яка іде вздовж Антиллів, пливуть на поперек океану до Европи. Подорожні їдучі з Европи у Америку стрічають ту струю приблизно в половині дороги і замічають її по значнім підвисшенню теплоти і часто густій теплій мраці.

Гелфова струя пливе шириною від 300 до 400 морських миль зі скоростию від двох до пяти миль на годину. Вода у ній є о 10 до 20 степенів теплійша, чим вода окружаючого океану. Кількість води, яку та струя переносить у одній годині обчислено приблизно на 90 біліонів тон. Є це скількість, яка по випарованю лишилаб о стільки соли, що для її перевезення треба булоб кілька разів більше кораблів, чим їх мають усі фльоти світа.

Гольфова струя має величезне значіння для Европи. Її теплі води огрівають Анґлію, Шкоцію і Норвеґію і лише завдяки її теплота тих країв є богато вища, чим приміром теплота положеного в такій самій височі Лябрадору в Канаді, або навіть висуненого більше на полудне Петрограду в Росії, Владивостоку на Сибірі, а навіть Одесси на Україні.

І хоч це явище є так мало замітне, що переїзжаючи Голф Стрім, ми його навіть не помічаемо, є це однак одно з наймогутнійших явищ природи так що до своєї величини і сили, як і значіння.

Голфова струя відіграла також важну роль при відкриттю Америки. Від непамятних часів море викидало на береги Европи дивні, незнані дерева, рослини і овочі, і розслід тих „дарів моря" казав Колюмбови догадуватись, що там десь за тим великим океаном мусить бути земля, де усі ті дерева і овочі ростуть. Були це, як потім показалося плоди американської землі, які Голф Стрім заніс від американських берегів до Европи.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

ЖИВИЙ НЕБІЖЧИК

(Оповіданнє з початку 16-сотих років).

(Продовженнє).

(7)

Таке візваннє до шляхти було Костеви потрібне на те, щоби мати асекурацію на случай коли би Юрко погиб і виявилося, що погиб не без вини свого стрийка.

Коли на другий день Кость прийшов під ліс при дорозі до Пятник, Федь вже дожидав його.

Нині вернув один з тих, що були поїхали з паном, — Федь став розказувати. — Нам сказав лише тілько, що пан вислав його наперед. Сам приїде завтра, лише з одним чоловіком. Більше не хотів нічого казати, тілько пішов просто до пані. Мабуть невеселу приніс новину, бо пані аж запухла від плачу.

— Приніс вість, що король розбив бунтівників, що два драґуни погибли, але сам пан цілий і вертає домів.

— Вже знаєте се, пане?

— Ти сказав мені.

— Я нічого такого не сказав.

— Поїхав з чотирма драґунами. Один вже вернув, другий вертає з ним.., Деж ділися другі два? Я гадав, що й дурний Федь повинен здогадатися... Погибли. Коли пані плакала, хоч муж вертає здоровий, то чейже не з утіхи, що муж побив короля. Як плаче, то тому, бо муж програв війну і програв свою голову. По него прийде кат, бо староста вже знає, куди і за чим він їздив.

— Знає? Яке то щасте, що я лишився дома.

— Але староста може дізнатися, що ти ходив з небіжчиком.

— Від кого? Небіжчик не скаже.

— Як не схочеш заробити волю і два лани, буде такий, що скаже... Я скажу... Вбють на паль!

Федь кинувся до него і обіймив його ноги.

— Паноньку, змилосердіться над мною, не губіть мене! Скажіть, що маю робити...

— В ночи маєш службу?

— Ні.

— Прийди середупівночи сюди. Тут будуть твої помічники... Але, памятай! Як зрадиш, то вже знаєш, що тебе жде. Панам рубають голову. Хлопови одного дня відрубують руки, другого ноги, третого вилупують очи, четвертого торощать пару ребер і вбивають на паль.

Дома Константин застав гостя. Староста, як лише прочитав листа, сів на коня і почвалав до Соколівки. Костеви було се дуже не понутру. Гадав, що або післанець виговорився, хто вислав листа, або сам староста догадався, хто писав.

— Маю добрі новини, — староста привитав його. — Ребелізанти переймили короля, коли їхав до Кракова, але під Ґузовом Жулкевскі розбив їх на прах.

— Справді? — Кость спитав будьто би ще не знав нічого. — Богу дякувати!... Недобитків стинають? Я посадив би їх всіх на палі, хоч то шляхоцька братія.

— Не знати, чи повторите се, коли довідаетеся, хто був між тими, що забули страх божий.

— Хоч би мій рідний син, то я за таке вбив би його на паль, злупивши раньше живцем шкіру.

— Ходіть до саду, щось вам покажу.

— Я не хотів показувати вам при жінці, — сказав староста, коли вже були в саді. — Прочитайте сего листа. Письмо без підпису. Не знаю, хто прислав мені, але се, що пише, мабуть правда. Я приїхав з сим до вас, бо то ваш родич. Ви будете знати, що на ділі. Скажете, що мені з сим робити.

Кость став читати. Прочитав, утупив очи в землю і мовчав. Письмо будьто би так поразило його, що він втратив мову. Лист, неначе з обезсилених рук, впав на землю. Староста підняв його.

— То не мислиме, неімовірне! — вистогнав. — Таке опозореннє роду... чесного імени Верницьких.

— Для вас чей же не тайна, що Юрко Верницький, ваш небіж кудись повіявся з чотирма драґунами.

— Я був в Пятниках вже по його відїзді. Мені сказали, що поїхав на обзорини якогось маєтку. Стефан Серницький хоче щось купувати для себе.

— То чому не поїхав з ним Серницький?

— Правда... Чейже він не такий дурний, щоби купувати кота в мішку. Але я ще не вірю, щоби Юрко так низько впав і ризикував своє горло саме тоді, коли на світ прийшла його перша дитина. Він завтра вертає, отже скоро покажеся, чи він справді був там.

— Він не скаже.

— Скажуть його люди, що були з ним... Як їх возьмеся на тортури, як їх пришквариться на огни, то вищебечуть всьо.

Я й його мушу приарештувати і передати судови. Завтра пішлю до Пятник гайдуків.

— Я вам вже сказав, що за таке й рідного сина вбив би на паль, не то сина мого брата. Але я вас таки прошу о відволоку. Лише один день. Завтра поїду до Пятник і потягну його за язик. Як покажеся, що він справді був з ребелізантами, то сам приарештую його і приставлю вам, або яким підступом без великої метушні і без крику передам його в ваші руки. Не гадайте, що мною руководить особистий інтерес. Таке міг би хтось подумати лише тоді, коли би Пятники були його маєтком і я мав надію по інфамії загорнути маєток для себе. Але то вже маєток його жінки, котра за гріхи мужа не відповідає ні своїм герлом, ні своїм маєтком.

— І се говорить проти него. Він вже торік знав, і його батько знав, що піде до ребелізантів. Щоби йому не мож було сконфіскувати маєтку, його батько записав Пятники не синови, а невістці.

— То справді свідчить проти него і проти небіжчика.

— Чи добре так буде, що завтра я поїду до Пятник? Що вивідаю, се перекажу вам.

— Нехай і так.

Староста відїхав.

Опівночи Кость з Ґречаном і Худиком пішов до ліса, де на них ждав Федь. Взяли його з собою і пішли дальше в ліс, аж на простору полянку, на саму її середину.

— Тут будемо говорити, — сказав Кость пошепки, — бо там в лісі міг би хтось стояти на підслухах за яким деревом, або за корчем. Там, ще й в темноті ми не побачилиб його. Тут бодай на кількадесять кроків кругом нас бачимо, що не маємо ніяких свідків... Кажи Федю, знаєш що нового?

— Те, що вчера. Пан приїде завтра. Нині я чув лиш се, що надїде смерком. З ним тілько один драґун. Коли скрутять в ліс, там де дорогу до замку перехрещує дорога на Ходерківці, пан задержиться. До замку почвалає драґун, сповістити паню про поворот. Накиль би для него була яка небезпека, драґун, або хто инший з замку має поїхати до него і перестеречи його. В замку врадили, що як тілько той драґун надїде, виїдуть панови навстріч пані, і її брат, панич з Серник. Коні для них будуть стояти осідлані вже від самого полудня.

— Кажеш, що вісти з замку пан буде дожидати на перехрестю тих двох доріг?

— Так. Там де дорога з замку перехрещує дорогу на Ходерківці.

— Тепер слухайте, що зробимо. Але кождий нехай тямить, що як сина мого брата спасете від позорної смерти з руки ката, а се буде тілько тоді, як він погибне в бою з опришками, то кождий з вас дістане волю і два лани. Кождий дістане по шістьдесять марґів. Як не згине завтра в лісі, то кат зітне йому голову і ганьба перейде на його сина... Як спасете його рід від тої ганьби, то зробите велику прислугу родині і самі заробите.

— Воля і лани, то лакома річ, — промовив Худик. — Але як не поталанить? Як він подужає нас?

— Ти, Худику, говориш, наче тобі таке була першина. Я знаю, що тогід в глібовицькім лісі ти один дав собі раду з трема. Тепер ви три ідете на одного.

— Бо вони, ті три, й не подумали, що я важу на них. Заки похопилися, вже всі три лежали побиті. Я справився з ними одною сокирою.

— А пятницький пан подумає, що ви важите на него? Ще як між вами побачить власного гайдука? Він буде сам. Можливе, що як спізнитеся, то з ним буде ще його жінка і серницький панич. Жінки чейже не потребуєте боятися. Щоби панич коли не пізнав вас, найліпше й з него виперти душу... Але чим?... Рушницею ні, щоби не стягнути свідків, як би хто був недалеко в лісі. Найліпше з лука, або сокирою.

— Що зробити з панею, як би случайно й вона була з ними? — спитав Федь.

— Зщобимо так, щоби світ гадав, що наскок приладив хтось, кому дуже сподобалася пятницька пані; що він зробив засідку на неї, а її чоловік, чи ще хто другий з її товариства погибли тільки тому, бо боронив її. Тоді ніхто й не подумає, що то ви зробили, бо хлопови така пані чейже непотрібна.

— Але, що потому зробити з нею? — спитав Федь. — Хиба прижмурити очи і позволити, щоби нишком виховзлася з наших рук і втікла?

— Я вибю її з ваших рук.

— Та як? І ви там будете?

— Слухайте всі три уважно. Зачну ще раз з кінця, щоби не було якого баламуцтва, та щоби всьо пішло гладко. Підемо всі пять... або й шість.

— Яких пять — спитав Гречан.

— Ви, я, мій син і ще один гайдук?

— Ви, пане, з нами?

— Я, син ід гайдук за вами. Федь і Худик підуть з сокирами, Гречан з луком. Гречан добрий стрілець. Засадете в кущах недалеко хрещатика, де Юрко, пятницький пан задержиться. Я з сином і гайдуком засядемо пару кроків за вами, щоби, як вам не поведеся, дати вам підмогу. Будемо ждати, аж надїде пятницька пані з братом. Тоді Федь і Худик вийдете з кущів. Гречан закладе стрілу на панича Серницького. Федь приступить до Юрка і скаже йому: „пане, не їдьте до замку, бо староста вислав по вас гайдуків". Юрко, його жінка і Серницький безпечно витріщать очи на Федя і не будуть бачити, що навкруги них діеся: Тоді Худик нехай зайде з заду і сокирою резчерепить Юркови голову. Рівночасно нехай стріла Гречана вбєся в серце Серницького. Як би котрий з них зле справився, то нехай поправить сокира Федя.

(Дальше буде).

КАВКАЗ.

(Кілька заміток під увагу читаючим сю поему Тараса Шевченка).

Український народ шанує Т. Шевченка не тільки як одного з найбільших мистців слова у всему світі; для нас є Шевченко творцем нашого національного життя, батьком наших політичних і суспільних змагань у минулому і теперішньому, а се завдяки тим національно-політичним та громадянським думкам, що їх висказав у своїх творах.

У ранних своїх творах Шевченко описував Україну, оспівував її красу, звеличував минуле; згодом, коли побачив, як важко мучаться на Україні закріпощені селяни, яким лихом є для України салдаччина і московська влада, лукаве чиновництво, змалював у поемі „Сон" і у цілому ряді творів (Чигирин, Розрита Могила, Суботів і ин.) те пекло, що завелося у тихім раю — Україні, осудив людоїда, катаря, що занапастив козаччину, а з вольних людий зробив рабів. Шевченко се перший Українець в XIX. столітю, що виступив проти Росії, яку у „Кавказі" назвав тюрмою народів. Довго не находив однак способів зарадити лиху, хоча се питання не давало йому спокою. Аж у поемі „Посланіє" і „Кавказ" написаних в 1845. році сказав се. Тому якраз поему „Кавказ" уважається найцінійшою з огляду на висказані в ній думки, завершення політично-громадянського світогляду, що його нам дав Шевченко.

Читаючи сю поему уважно, находимо відповідь, чому сей Шевченків твір є для нас так цінний.

Перше всего, чому ся поема називається „Кавказ"?

Поширяючи простори своєї безмежної держави, заняла Росія і підніжа високих гір Кавказу, що на межі Европи і Азії простягаються від Чорного до Каспійського моря. Ту зустріла завзятий опір хороброго місцевого населення, Черкесів, що не хотіли признати над собою чужої влади і підіймали раз-у-раз повстання.

Щоби здавити сей осередок повстань і опанувати цілий край, мусіла Росія здобути кавказькі гори. Не легко се було. Черкеси боронилися завзято. Війна трівала з перервами двайцять шість літ, від 1839 до 1865 року. Особливо розгорілася вона у 1843. році, саме у часі, коли Шевченко роздумував, що треба вчинити, щоби Україні повернути свободу, а народови права.

У сім поході не велося російським військам. Черкеси були зразу побідниками. Се й вказало Шевченкови одинокий можливий спосіб осягнення волі: боротьбу й посвяту. А схожість положення Черкесів і Українців насувалася сама у вічи. Тільки Росія вже поневолила Україну, а до Черкесів щойно добиралася.

Шевченко виступив в обороні Черкесів, а маючи постійно на увазі Україну, вдарив на спільного ворога, деспотичну Росію, тюрму народів, в якій мучився також і український народ.

У сій злобичницькій війні Росії, що коштувала її пів міліона трупів (кілько там впало Українців?) згинув приятель Шевченка Яков де Бальмен, французського походження, що живучи на Україні, полюбив її і зжився з народом. Як офіцир пішов у сей похід і зложив свою голову... за Росію. Йому присвячує поет поему „Кавказ" і кінцеві її стрічки:

І тебе загнали, мій друже єдиний,
Мій Якове любий! Не за Україну,
А за її ката, довелось пролить
Кров добру, не чорну, довелось запить
З московської чаші московську отруту.

Згадавши при кінці поеми свого друга та його неповинну смерть, обіцює поет:

А пакшо мої думи,
Моє люте горе
Сіяти му: нехай ростуть

себто надіється, що з того посіву вродиться воля.

Отсе було товчком написання поеми.

Перед поемою подає поет мотто, себто провідну думку твору. Бере його зі слів пророка Єремії: Хто дасть моїм очам воду, а моїм очам джерело сліз, щоби я день і ніч ридав за побитими. Як Єремія над Єрусалимом і погибшими та поневоленими Жидами, так Шевченко хоче ридати над горем Черкесів і України.

Тепер лине поет думкою у кавказькі гори засіяні горем, кровію политі.

Він згадує давний переказ Греків про Прометея, котрий, як оповідали Греки, викрав богам вогонь і дав людям, щоби прогнати темряву, в якій досі жили. За кару прикували його боги до скали в Кавказі. Що дня прилітав орел і видовбував Прометееви утробу, що в ночі відростала.

З того часу став Прометей символом тих величніх геніїв людства, що у темряву незнання, недолі й неволі кидали своїми творами або ділами іскру надії і віри у кращу будуччину, показували людям дорогу до лішої долі, а то й вели їх до боротьби; що самі себе віддавали на тяжку службу загалови, за него терпіли і ставали мучениками, як сей казочний Прометей. Тому й ми часто називаємо Шевченка — нашим Прометеем.

Навязуючи до сего переказу, каже поет:

Споконвіку Прометея
Там орел карає,
Що день божий добре ребра,
Серце розбиває;

Розбиває та не випє
Живучої крови;

А як орел не може випити крови Прометея, так ніяке лихо, найлутійші гнобителі, найвибагливійші муки не всилі вбити людського духа, невмирущої душі, що вічно бажає волі.

Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля;

Гнобителі, хтоб і якіб вони не були, можуть скувати й мучити тіло людини, духа ніколи, бо він є вічний і свобідний. Перетриває важке лихоліття, зірве кайдани і освободить себе.

І не сотне не взоре
На дні моря поля,
Не скує душі живої
І слова живого,
Не понесе слави Бога,
Великого Бога.

Чи можна на дні моря орати й сіяти? Даремна праця. Так і людська думка, жива душа, свобідна воля й бажання свободи й найбільші Господні людям дарунки жити-муть, хочаб нас не знати що стрінуло.

І поетове слово вічне. І нині ми вного вслухуємося, впиваємося ним і з него беремо силу перенести все — все.

Але тут питається поетова душа: А чомуж так діється, що людий кують? Чому Великий Бог дозволяє людям над людьми чинити наругу, понижувати в своїх брамах Господнє достоїнство? Він жеж всесильний і мігби так зробити, щоб добро було на світі!

Поет не находить відповіди і каже: Не нам боротися (на прю стать) з Тобою, Господи, бо годі зрозуміти Твої діла та їх мету. Адже вони до якоїсь там невідомої цілі ведуть. Нам, поневоленим тільки плакати..

Ми здивовані питаємо: Як то? Вольні люди мають плакати? Ми, що маємо безсмертного духа, можемо киснути в сльозах, забувати клич: „Не ридать, а добувать"? Чи не мають нашого значіння слова поета:

Нам тільки плакать, плакать, плакать
І хліб насущний замісить
Крівавим потом і сльозами

Ні, не плакати безцільно, а пізнати наші помилки й вади, немов покаятися, повинні ми, увійти в глибину нас самих, пізнати себе; а пізнавши, глубоким жалем за минулим і добром насталити бажання, скинути окови неволі, обновити душу, а тоді важким трудом, крівавим потом вмиваючим замісити хліб волі. І на нікого не надіятися, тільки на себе самих; Бо як Бог не поможе, то й шкода на когонебудь надіятися. А мусимо се випити, бо

Кати знущаються над нами,
А правда наша пяна спить!

Правда — се ся абсолютна справедливість, що повинна парвити світом. Її мистці (а Шевченко також мистець-маляр) і наш народ зображають як поважну жінку — божество, що безсторонно судить добрі й лихі діла людий. Народні оповідання розказують, як Неправда поборола Правду і в темницю заперла. Її не перекупити! І хіба уняли її царі й пани, щоби проспала свойого страшного над ними суду і не освободила рабів. Заснула серденька.

Мабуть і досі спить, коли наш народ ще й далі в неволі.

„Колиж вона прокинеться?" — питає поет.

Не знати! Та й не треба! Бо вона живе в нас самих; в наших душах і в нас є сила пірвати кайдани й стати на волі. Нічого ждати, аж колись — колись верне на землю.

Так! Але людям важко в неволі. А чи мати-муть силу самі здобути волю? І поетові жаль та розпука виривають із серця страшне питання:

Коли одпочати
Ляжем, Боже, утомлений (неправдою)
І нам даси жить?

Тількиж віра в силу живого слова, ідеї, в лішу будуччину, так сильна у поета, що він в одній хвилині додає:

Встане правда, встане воля!

Говорячи сі слова мав поет на думці тільки Україну і зовсім забув про Кавказ і його борців.

Нетане! — Але поки течуть ріки,
Кровавії ріки.

Поет мов нагадав собі тепер, що з Кавказу перейшов до недолі України, і вертає до початої речі:

„Оттам то, милостиві ми", себто московський цар, найшов у горах „голу, сердешну волю", бідних, але свобідних Черкесів. Не міг дивитися, що поруч жили свобідні люди і вислав „людий муштрованих", своїх невольників, щоби вбивали вольних і гинули самі. Байдуже йому, що у своїм царстві посіяв горе, що трупами, між иншими, українських батьків, мужів, синів, стелив скелі Кавказу, що їх родини виляли море сліз, що вогнем печуть. Поет бачив сі сльози на Україні. Жаль так здавив його серце, що він і не в силі вже крикнути сердито: Людоїде! кате! Він регочеться! Ви чули, як иноді на похоронах людина з безмежного жалю зайдеться божевільним сміхом?! Ось так давиться сим реготом поетова душа:

Слава, слава
Хортам і гончим і псарям
І нашим батюшкам царям!
Слава!

А слова сі важчі проклону!

Охолов поет на хвилину від розпуки і кличе захоплений завзяттям кавказьких борців, мовби бачив, як український народ повстає і бореться за свою свободу і свою волю:

Слава
І Вам лицарі великі,
Богом не забуті!

А ми Українці мов позабуті, бо немає в нас сили зробити те, що Кавказці вчинили, вмирати за волю. Поет кличе:

Борітеся, поборете!
Вам Бог помагає;
За вас сила, за вас воля
І правда святая!

Запитаємо тепер мимохіть: Чи тільки до Черкесів відноситься сей порив поета, його боєвий оклик повний віри в побіду, горяче побажання перемоги? Чи не майбутніх Українців бачать поетові очи, як здобувають своєю кровію волю українському народови? Гляньмо у його „Заповіт", що його написав поет місяць пізнійше (18. листопада 1845. року написав „Кавказ", 25. грудня 1845. р. „Заповіт"), у се поетове завіщання, що його так часто на Шевченкових святах співають. Там поет мов доповняє свої слова проголошені в „Кавказі":

Як понесе з України (Дніпро)
У синєє море
Кров ворожу, оттоді я
І лани і гори —
Все покину і полину
До самого Бога
Молитися! (дякуючи за перемогу).

Сими словами кидає поет у перше в українськім громадянстві клич повстання проти гнобителя і вірить, що боротьба України за волю, як що її українські люди піднесуть, увінчається успіхом! Не Кавказців, а обездолену Україну бачить поет і до неї та до її синів, а перш всего до робучого люду, до селянських мас шле свій громовий поклик:

Борітеся!

І вірте! Ви поборете, бо у ваших душах є сила, а за вашою справедливою справою промавляє Правда! Вам, земляки, судилася воля, розуміється, як тільки схочете й зумієте стати заедно і вперто на ворога, як оттї Черкеси, що кождої пяди своїх голих скель боронили своєю кровю, як тільки зумієте не жаліти життя. Тіло може й мусить згинути, а дух буде жити у дітях погибших і творити далі діло освободження, аж здобуде волю.

Перший раз почув український народ осьтакі слова. До Шевченка ніхто не додумався сеї тайни, а й по нім більше пів століття минуло, поки земляки заслухавшись у слова поета почали сповняти його заповіт і підняли боєвий прапор.

Отсі слова: „Борітеся! Поборете!" є мов осередком всіх думок і в „Кавказі" і у всіх творах Шевченка. І тому не має ціни поемі „Кавказ"; вона стала виразником бажань, сподівань і думок всего народа.

Ми прочитали досі закінчення поеми, заспів (початок) і першу її та найважнійшу частину. Остає друга.

Поет сказав своє слово, що вагітіло на його серці виляв свою душу і вертає на Кавказ до Черкесів. Він не говорить тепер сам, а вкладає опис відносин і намірів Росії в уста уряду (чиновництву) так, мовби він вияснював світови, населенню (підданим) і Черкесам, за що і з якою метою ведеться війна і проливається неповинну кров. Описати сего поет не може; він вже у „Сні" описував; йому не сталоб сил своїми словами пожарати облесних і хитрих лиходіїв.

А так сама Росія промавляє, виявляє свої задушевні бажання, утаєні думки і так як злочинець, що хоче себе оправдати, самохіть обвинувачує себе о всі злочини, показує брудну душу, нічим і ніколи не заспокоєну жадобу наживи.

Основні думки сего обвинувачення ось такі: „Чурек і сакля" — се хата і хліб по черкеському; їх Росія не відбере, оставить власникам. Вона і нічого не хоче у Черкесів; не може однак стерпіти, щоби сусід, та не був на її ласці, не танцював під удари її кнута. Вона йде походом на Кавказ, нібито щоби просвітити, бож Росія культурна держава і має школи, церкви, освіту. В Европі всі думають, що в Росії живуть люди щасливо, бо ніхто не нарікає, всі мовчать. І Україна мовчить, а світ про неї і не знає. Не знає, що ся мовчанка, се діло московської тюрми, се тишина перед тучею. А й Черкесів буде Росія вчити тюрмами і Сибіром, як навчила тільки найліпших синів України. Перед світом показує себе Росія висококультурною; там у неї і фільософія та астрономія (і зорі лічим), і критика (француза лаєм) і невільниками не торгує як Іспанці і краденого, як Жиди, не перекупають.

А своїми кріпаками торгувати, так се не гріх і не сором. А як обдирають людий, то в імя культури і на труді робучого люду строять палати, твори мистецтва. І війну з Черкесами немов в імя культури ведеться.

Але поза сею наукою нема душі і правди у всім царстві. А за науку, як що і й дають, треба неволею платити.

Все, що в Росії діється, все є по закону; по закону стягають подушне, податок від кождої живої одиниці за те, що живе на світі і тішиться сонцем Божим (чом ви нам за сонце платить не повинні). По закону лукавих можна й в небесне царство попасти. Бо в Росії:

Дери,
Дери та дай,
І прямо в рай,
Хоч і рідню всю забери!

Сей образ Росії, змальований іронічно, а так мистецьким способом, як тільки Шевченко уміє.

Та поет не втерпів. Лицемірства він не навидить. Поета обхоплює гнів і він озлоблений на всіх ворогів народа, особливож своїх земляків, грозить їм:

По закону апостола
Ви любите брата?
Суєслови, лицеміри,
Господом прокляті!
Ви любите на братові
Шкуру, а не душу!
Тай лупите по закону:

Сі слова треба віднести не тільки до Росії і її дворян, але й до деяких Українців-панів, що хоча на устах мали прихильників народови слова, захоплювалися народнім рухом в Західній Европі, де робучі маси добули собі вже давно волю, то у себе далі використували селян і ані в гадці не мали дати їм які небудь полекші. Бо прибуток поменшав би.

Шевченко ненавидів сих лицемірів всею душею, а коли гостюючи у земляка-лібераля поміщика, побачив, що він збиткується над людьми, не втерпів, щоби не сказати слова правди в обороні мужицтва.

Найдужчеж гніває Шевченка се, що уряд взяв мов у найми церкву, зробив її від себе зависимою, царською, не людською і викривив високу Христову науку, науку любови ближнього й правди. І церква пішла в прислуги цареви і благає Господа, щоби поміч Москві відібрати Кавказцям гори й свободу.

* *

Ми прочитали цілу поему. Се найвисше слово поета. Він станув на руїнах колись вольної України, оплакав її, мов старозавітний пророк, а тоді вказав народови його гнобителів і кинув їм визов боротьби на життя і смерть з вірою у побіду.

За свої сміливі пориви заплатив поет своїм життям на засланню. Та його слово, особливо те, що сказав у „Сні", „Посланію", Псальмах, а найбільше в „Кавказі" і „Заповіті" пішло в народ як добрий посів, як сего поет бажав.

Поклик його: Борітеся! Поборете! повтаряли уста вольних душ і боролися. І боротися-муть, доки правда і воля не встане на Україні, аж засяє світ тихий, невечерній повної свободи українського народа.

Ярослав Біленький.

(Нар. Просвіта).

КОНКУРС.

Сим оголошуєся конкурс на дяко-учителя в Carteret з платнею 105 дол. на місяць і доходи і від представлення чи концерту 5 дол. і більше. Carteret є близько Ню Йорку (пів год. треном) і приступний для сих, хто хотівби висше образуватися в музиці в Ню Йорку. Кандидат мусить бути добрим дірігентом, бо тут є гарний хор. Має провадити школу, давати представлення і концерти і вписувати до головної книги колекту місячну. Має бути тверезим і релігійним і мати добру рекомендацію. Місце до обняття від 2-го мая с. р. Зголошення проситься слати до: Rev. J. Czaplynsky, 188 Easton St., Perth Amboy, N. J. 95-97

CLEVELAND, OHIO

Повідомлення до всіх бувших шеровців Амер. Української Спілки в Клівленд, О.

Сим повідомляється всіх бувших шеровців А. У. Н. Спілки, що дня 12. цвітня с. р. на зборах, які відбулися в справі Спілки, запали одноголосно (подані понизше) ухвали:

З огляду, що Амер. Укр. Народна Спілка, т. є. Dry Goods Co. на Професор ул. і Пекарня на Обурн Евеню, в році 1922 були віддані від заряд таких людий, а зглядно вибрано предсідателя, який уживав методи, представляти спілку як шеровцям так і иншим, в як найгіршім стані а тим застрашуючи найбільше тих, що мали вложені свої гроші з Спілці на ноти.

В слід за сим той предс. Д. К. віддав Спілку без відомости шеровців і Дирекції в руки ресівера.

По тім сумнім случаю, члени Дирекції Укр. Банку в Клівленд, О. відкупили Спілку від ресівера, що саме собою розуміється, що ті бізнесові інституції на які тільки людий складало тяжко запрацьований гріш, тепер належать до тих членів, котрі викупили від ресівера, а шеровці понад два тисячі членів з хвилею ресівера, стратили право до своїх інституцій.

Щоби весь маєток який виносить понад 220 тисяч долярів разом з бізнесом належав до шеровців які складали на се свої гроші, тому кождий бувший шеровець А. У. Н. Спілки обовязаний застосуватися до низше поданого пляну, який одноголосно дня 12. цвітня с. р. (більше як соткою членів) зістав принятий.

Плян ухвалений:

Ті бувші шеровці У. А. Н. Спілки, котрі мали 1, 2, 3, 4 або 5 шерів, мають зложити позички на перший моргіч по $50.00. Ті що мали від 6 до 10 шерів, по $100. Ті що мали від 11 до 15 шерів, по $150.00. Ті що мали від 16 і дальше по $200.00. Всіх шеровців в кождім відділі має бути по 200.

Тою вплаченою сумою виплатиться довг, який тяжить на пропертах Спілки, а кождий отримає на вплачену ним суму так званий перший моргічовий бонд (First Mortgage Gold Bond), від якого буде побирати 5%. Моргіч буде сплачуватися з зисків бізнесу, який вже тепер побирається в формі ренту (около тисячу дол. місячно). Крім сего отримає нові шери від ново зреорганізованої Спілки в заміну за свої старі неважні шери. Нові шери отримає кождий (котрий застосується до висшого пляну) без жадної доплати. Хто до 30 днів від часу сего оголошення не зголоситься до комітету який зістав вибраний і до сего уповажнений і не заявить на письмі що він хоче отримати нові шери, той по упливі того часу стратить право до отримання нових шерів.

Щоби сю так важну справу перевести без проволоки, комітет, який складається з низше підписаних членів, скликує загальні збори усіх бувших шеровців А. У. Н. Спілки на день 3. мая с. р. в четвер о годині 7. вечер в гали церковній при 12280 College Ave., на котрі то збори кождий бувший шеровець повинен безусловно явитися і свою волю заявити.

Тому просимо по прочитанню сего повідомлення добре роздумати і з рішаючою думкою прийти на збори.

КОМІТЕТ:
Йосиф Букта, предс.,
Мафтей Притуляк, касієр,
Петро Липяк, секретар,
Михайло Волошин, з. кас.,
Николай Страп, член ком.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ПОТРІБНО спільника з $500, вміючого українську мову, великий тижневий дохід; мущина або женщина. Голоситься від 9. до 12 рано, Room 513, 131 W. 39th St., New York. 94-99

ЩОСЬ ДУЖЕ цікавого для кавалерів і вдівців. Пишіть, залучаючи 2-центову марку на адресу: ROYAL SALES CO., Station O, New York, N. Y. 90-01

Де є СТАШКО ОВСЯНИК, з села Мхава, повіт Ліско, Галичина. Перед роком перебував в Кемден, Н. Дж. Хто дасть про него знати, дістане нагороду. Rev. Joseph Yaletchko, 6 High St., Troy, N. Y. 95-96

УКРАЇНСЬКИЙ БАБЕР
пошукує місцевости де би можна отворити барберню. Хто знає про таку місцевість, зволить повідомити мене а коли місце вкажеся відповідне, дістане нагороду. Повідомлення слати на адресу: 94-96
BARBER, c/o Svoboda,
83 Grand St., Jersey City, N. J.

РІДКА НАГОДА ДЛЯ ДІВЧИНИ АБО ЖЕНЩИНИ
до легко домашної роботи в малій родині, де буде мала домашну вигоду. Добра платня і добрий харч. В нашій родині будете чутися як в дома. Пишіть сейчас, прийдіть або телефонуйте. Адреса: Gottlieber, 20 W. 190th St., New York. Телефон Fordham 3790W. Вимагається бодай трохи англійської мови. Заки прийдете, закличіть нас на телефон. 93-95

ЗМІНА АДРЕСИ.
Марія Скубова, українська акушерка, повідомляє отсим, що її теперішна адреса є: 94-02
98 EAST 7th STREET,
bet. 1st Ave. & Ave. A, New York City
перший поверх.